

Fundamentalismens iboende paradokser

Tyranniseres værdidebatten ikke alt for let af fundamentalisternes indre og ydre dæmoner?

Har de ikke alt for stor succes med at tage både ytringsfriheden og religionen som gidsel?

Enhver filosofi, der tager patent på sandheden, intet andet end sandheden og den fulde sandhed er fundamentalistisk, uanset, om det handler om en af de store monoteistiske religioners udgave af sandheden eller ej.

Det handler om den egentlige definition på, hvad fundamentalisme er, og det er nok værd at lægge mærke til, i en tid hvor udtrykket har tilbøjelighed til at blive synonymt med islamisme i den danske værdidebat. De erklærede forkæmpere for den højt besungne ytringsfrihed har det med at stille sig på fundamentalismens grund, hvorfra de manifesterer sig under højtidelige erklæringer omkring retten til at håne og dæmonisere andre religioner med udgangspunkt i egen fundamentalisme, religiøs eller ej.

Skulpturen, ”Fundamentalism”

”Fundamentalism” er navnet på en skulptur af Jens Galschiøt, der forventes at være færdig i løbet af 2013, og kommer til at bestå af de 14 tre meter høje bogstaver, som indgår i dens navn, ”Fundamentalism”.

Bogstaverne er ved at blive støbt i bronze, og færdigt kommer de til at stå, som om de var stablet op af bibler, koraner og toraer i en kreds med en diameter på 13 meter. Kredsen, som de indgår i, deler verden i to, kredsens inderside og yderside, der meget fysisk symboliserer en kosmologisk tilgang til og opdeling af verden.

Skulpturen, ”Fundamentalism”, såvel som kronikken her, er en reaktion på værdidebatten. Den fokuserer på fundamentalismen uden at stå på dens grund.

Flere hundrede af de tre store monoteismers dogmer kommer til at kunne læses på skulpturens dertil indrettede elektroniske skærme. De vil kunne læses både ude fra og inde fra kredsen af bogstaver, på monitorerne, der er anbragt på soklen under de store skrøbelige bogstaver.

De mere humanistiske og indbydende citater fra bibel, koran og tora, kan læses ude fra, som en indbydelse, men de inhumane citater kan først læses, når man er trådt ind og befinder sig på kredsens inderside.

Der er kun en åbning til indersiden af kredsen, hvor over der er anbragt en advarsel om, at fundamentalismen ikke vil, at du skal have mulighed for at træde ud igen, hvis du en gang er kommet ind.

Det anbefales, at brugeren overhører advarslen, dvs. træder ind, for så atter at træde ud igen, med en konkret og symbolsk erfaring af at det lader sig gøre. Verden er ikke så definitivt opdelt, som de fundamentalistiske udgaver af disse religioner vil.

Dogmerne kan med fordel brydes; godt for livet, der ikke skal præges for meget af sådanne konstruktioner.

En kommentar til værdidebatten

Værket er skabt ud fra et ønske om at supplere værdidebatten med en mindre ensidig islamkritisk vinkel, end det man har set over de sidste år, hvor dagsordenen på uheldig vis har været præget af vestens egne former for fundamentalisme-

De mest fanatiske deltagere i debatten har mere end svært ved at se fundamentalismen i sit eget orienteringsmønster, og hæver sig derfor kun vanskeligt over mistanken om selv at falde ind under en udgave af det, som de kritiserer islam for.

De sorte præster ude på den danske højrefløj står fx på sin egen dogmatik, når de i kristendommens navn dæmoniserer islam. Uforsonligheden og den rigide antagonisme på alle sider i debatten er med til at cementere de fundamentalistiske positioner, netop fordi debatten bygger på deltagernes blindhed for egen dogmatik. Den gensidige dæmonisering i debatten virker selvforstærkende i en social proces, som en ideologisk religiøs konflikt er.

Formanden for Trykkefrihedsselskabet, Lars Hedegaard, er måske ikke kristen, men han har hang til essensmystik og absolutte sandheder. Det vidner et kort kikk på hans generalieblad om, lige som hans ekstreme og yderligtgående udtalelser langt fra bidrager til en fordomsfri og frugtbar udnyttelse af den ytringsfrihed, han hævder at ville forsvare med sin dæmonisering af islam: "Den moderne islamisme, som næsten alle danske imamer går ind for, kalder sig en religion, men er først og fremmest en politisk ideologi på linje med kommunismen og nazismen." [12]

"Når en muslimsk mand voldtager en kvinde, er det hans ret at gøre det..."

"De voldtager deres egne børn. Det hører man hele tiden. Piger i muslimske familier bliver voldtaget af deres onkler, deres fætre eller deres far" (citater af Lars Hedegaard)

Flere andre markante aktører i den danske islam-kritik og deres såkaldte kamp for ytringsfriheden er forankret i kristen-fundamentalisme eller andre former for fundamentalistisk funderede behov for at se det absolut onde for sig i det ydre, hvor behovet og den egentlige årsag til det onde må findes i iagttagerens indre.

Fundamentalismens paradoks

Skulpturen tematiserer dogmatikken uden selv at forfalde til den selvmodsigelse, der præger "de mange dogmatiske udfald mod dogmatismen".

Det er fundamentalismens iboende paradoks, at den bliver sin egen modsætning, når den hævder sig selv, samtidigt med at den også gør krav på livet.

Tiden og livet med dets forandring udstiller fundamentalismens mangel på realisme. Det sker konkret med enhver forvandling og tilblivelse i tiden og livet, der netop bryder med det uforanderlige, absolutte og atidslige. Fundamentalismen er rigid, urealistisk og skrøbelig. Sådan ser det ud, når den i en af sine skikkelser konfronteres med livet selv.

Fundamentalisme, et spørgsmål om praksis.

De store monoteistiske forklaringer tager sig selv mere eller mindre bogstaveligt, når de med udgangspunkt i teksterne forsøger at reducere sandheden til det, der kan forklares ud fra skaberens absolutte væren, det identiske, hævet over tid og forandring.

På den ene side, så vil disse kosmologier det hele, sandheden, det gode og det skønne. På den anden side er problemet, at de tenderer mod at ende op som sin egen modsætning i bestræbelserne på at stå for det sande, gode og skønne.

Modsigelsen: Livet og sandheden!

Set fra fundamentalismens position, så må livet bøje sig for sandheden, gå under for den!

Det fokuseres der på med fortællingen om en oprører, der afslørede sig som større end fundamentalismens præsteskab:

”Da bødlen, tynget af præsteskabets påbud, trådte ind til den oprørske søn af en skaber (tilværelsen/tilblivelsen) for med beklagelse at meddele ham, at nu var det ude med ham, fordi man ikke kunne have ham til at rende rundt og lave om på den herskende orden, så fik bøddelen bare en rigtig krammer og et kys på panden. Trivialiteten, bødlens indre tvang, var dermed brudt, bødlen var som forvandlet, og han kunne gå igen, frigjort fra sit åg og kravet om at standse tilblivelsen, livet, af hensyn til præsternes fundamentalistiske tro på deres isolerede udgave af en absolut uforanderlig og objektiv sandhed.

Bødlen forlod den fængslede, uden at låse efter sig. Frelseren, livet fulgte efter.” (meget fri genfortolkning af Dostojevskijs fortælling om frelserens genkomst)

Det store metafysiske og teologiske problem er, at den uskabte og absolutte skaber i den grad kompromitteres af sin skabelse. For med skabelsen sættes tiden i gang, og det er slut med skaberen som det absolut uforanderlige og identiske.

Med sit værk er skaberen en anden, end han var, ikke længere identisk med sig selv!

Livet er som tilblivelse uforeneligt med det absolut identiske. Jesusfiguren bryder med det absolutte og bringer på den måde refleksionen af det absolutte ind i teologien, kristendommen, hvor både jødedom og islam orienterer sig mere konsekvent imod det absolutte. På den måde er problemstillingen tematisk en del af kristendommen.

Men spørgsmålet om hvordan man behandler modsætningen, dvs. hvordan viljen til det absolut sande, gode og skønne kommer til udtryk uden at ende i sin fundamentalistiske modsætning, det afgøres af den konkrete praktisering af religionen, ikke af teksterne i sig selv.

Her er det vigtigt at minde om, at livet og den konkret differentierede praksis for omgang med teksterne er afgørende for sandhedens, det godes og skønhedens indhold.

Afgørende er det, om skaberen kan tåle det at være kompromitteret af sit værk. Den uskabte skaber kan ikke. Vi andre forsøger at indskrive os i og med vores arbejde, som dem der kan. Det er forskellen.

Mvh Steen
Odense d. 7/4 2013